

Závěrečná evaluace působení Agentury pro sociální začleňování v lokalitě Jirkov

Sociotrendy

2015

Obsah

Úvod	3
1. Zadání a cíle evaluace	5
2. Metodický postup, průběh sběru dat	6
3. Spolupráce města a Agentury za jejího působení v Jirkově	8
3.1 Důvody pro navázání spolupráce s Agenturou	8
3.2 Lokální partnerství, konzultant	8
4. Spolupráce města a Agentury po jejím odchodu z Jirkova	11
4.1 Pokračování lokálního partnerství, scházení se po odchodu Agentury	11
4.2 Navázání spolupráce v režimu vzdálené podpory	12
4.3 Integrovaná politika města, přístup k sociální problematice a sociálnímu vyloučení	15
5. Zhodnocení činnosti Agentury a obce v jednotlivých oblastech podpory	17
5.1 Bydlení	17
5.2 Zaměstnanost	18
5.3 Vzdělávání a předškolní příprava	19
5.4 Bezpečnost	21
5.5 Sociální služby	22
6. Projekty vzešlé z lokálního partnerství ve spolupráci s Agenturou	24
7. Klíčové okamžiky intervence Agentury pro sociální začleňování v Jirkově	26
8. Život v SVL z pohledu jejich obyvatel	28
9. Případová studie – systém prostupného bydlení	31
10. Závěrečné shrnutí a doporučení	34
Seznam zkratk	37
Literatura	38

Úvod

Závěrečná evaluační zpráva lokality Jirkov navazuje na průběžnou evaluační zprávu, která byla zpracována v roce 2012. Evaluační zpráva předkládá výsledky provedené evaluace a výzkumného terénního šetření, které proběhlo v rámci projektu Evaluace v lokálních partnerstvích v lokalitách z roku 2011. Zadavatelem evaluace je Úřad vlády ČR, Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách (dále jen Agentura). Terénní šetření v rámci této evaluace bylo realizováno v květnu – červnu 2015.

Předkládaná evaluační zpráva obsahuje závěrečné zhodnocení činnosti Agentury pro sociální začleňování v Jirkově a situaci naplňování inkluzivních politik i po jejím odchodu. Cílem této zprávy bylo vyhodnotit, nakolik se podařilo realizovat stanovené záměry lokálního partnerství, a jakým způsobem k tomu přispěla Agentura ve spolupráci s jednotlivými zainteresovanými subjekty. Dále je pozornost zaměřena na další vývoj a realizovaná opatření inkluzivních politik města po té, co Agentura z Jirkova odešla.

První část dokumentu je zaměřena na počátky navázání spolupráce města s Agenturou, zejména jaká byla očekávání jednotlivých aktérů, a zda se je podařilo obecně naplnit, a jak jednotliví aktéři zpětně spolupráci s Agenturou, i s ohledem na svá rozdílná očekávání, hodnotí. Následuje kapitola popisující průběh spolupráce v rámci vzdálené podpory, způsob pokračování lokálního partnerství a scházení se po odchodu Agentury, a také hodnotí rozdílný přístup k sociálnímu vyloučení a sociální problematice ze strany politického a úřednického aparátu, i ze strany neziskové sféry.

Kapitola zhodnocení činnosti Agentury a Jirkova v jednotlivých oblastech popisuje konkrétní realizovaná opatření a vývoj situace v oblastech bydlení, zaměstnanost, vzdělávání a volný čas, sociální služby a bezpečnost. Je zde komparován výchozí stav v jednotlivých oblastech a způsob naplnění vytyčených cílů, zejména s ohledem na přínos Agentury a způsob intervence u dílčích opatření.

Samostatnou kapitolu tvoří kapitola, která shrnuje konkrétní klíčové okamžiky intervence Agentury pro sociální začleňování v Jirkově, hlavní oblasti spolupráce Agentury a města a činnost lokálního konzultanta.

Všechny kapitoly jsou doplněny o výpovědi subjektů, které tvořily lokální partnerství a v rámci realizovaného výzkumného terénního šetření se vyjadřovaly ke všem výše uvedeným oblastem a tématům (činnost a průběh LP, hodnocení spolupráce s Agenturou, integrační politiky města, realizace konkrétních opatření v jednotlivých oblastech, projekty, přínos a intervence Agentury a lokálního konzultanta, atd.)

Rozhovory byly provedeny také se samotnými obyvateli označených vyloučených lokalit: Ervěnice a Březeneč. Zhodnocení vlivu působení Agentury na život ve vyloučené lokalitě, zaznamenání změn a vyjádření se k životu v uvedených lokalitách jsou uvedeny v příslušné kapitole ke konci dokumentu.

Poslední kapitolou před samotným závěrečným shrnutím a uvedením doporučení je zpracovaná případová studie na téma Systém dostupného bydlení v Jirkově. V rámci této případové studie bylo zkoumáno, nakolik bylo úspěšné zavedení systému dostupného bydlení v Jirkově, a zda dochází k jeho dalšímu rozvoji. Město v rámci Akčního plánu lokálního partnerství města Jirkov plánovalo vyčlenění dalších čtyř bytů pro potřeby dostupného bydlení a jejich postupné obsazení a získání bytů od soukromých vlastníků do majetku města. Zjistíme, nakolik byly tyto cíle úspěšně realizované, zda byly zapojeny další subjekty, zda byla rozšířena kapacita jednotlivých stupňů bydlení, kolik rodin či jednotlivců již dostupným bydlením úspěšně prošlo, a také v jakém rozsahu probíhá doplňující terénní práce s klienty systému. Rozvoj systému dostupného bydlení byl také jedním z předmětů vzdálené podpory ze strany Agentury.

1. Zadání a cíle evaluace

Závěrečná evaluace v Jirkově měla zhodnotit udržitelnost a efektivitu integračních struktur obce za působení i po odchodu Agentury. Zhodnotit sociální integrační politiky ve městě, a to se zvláštním zřetelem k připravenosti institucí veřejné správy dlouhodobě realizovat účinná integrační opatření, která se podařilo nastavit za spolupráce s Agenturou. Dále měla evaluace popsat změnu situace sociálně vyloučených občanů a změnu v oblasti sociálních integračních politik v obci, včetně změny politického diskursu v této oblasti, včetně změny nabídky sociálních služeb, popřípadě služeb ve vzdělávání, služeb na podporu zaměstnávání obyvatel ze SVL a v oblasti bydlení, a to v návaznosti na zavedená opatření, projekty a připravované projektové záměry. Současně byla zjišťována míra vlivu Agentury na jednotlivá realizovaná opatření a kroky, které město Jirkov během působení Agentury i po jejím odchodu realizovalo.

Cílem evaluační analýzy je:

- a) vyhodnotit adekvátnost sociálních (integračních) politik v obci a zjistit, zda zavedená opatření odpovídají potřebám lidí ohrožených sociálním vyloučením;
- b) zhodnotit udržitelnost a efektivitu integračních struktur Jirkova i po odchodu Agentury. Zhodnotit sociální (integrační) politiky v obci, a to se zvláštním zřetelem k připravenosti institucí veřejné správy dlouhodobě realizovat účinná integrační opatření a k adekvátnosti postupů orgánů samosprávy v oblasti sociálních (integračních) politik v období 2010-2013;
- c) zhodnotit změnu situace sociálně vyloučených občanů a změnu v oblasti sociálních (integračních) politik v obci, včetně změny politického diskursu v této oblasti, vč. změny nabídky sociálních a vzdělávacích služeb, služeb návratu na trh práce a v oblasti bydlení, a to v návaznosti na zavedená opatření, projekty a připravované projektové záměry;
- d) poskytnout podklady pro změnu a přizpůsobení metod a procesů fungování aktérů na celkové i lokální úrovni.

2. Metodický postup, průběh sběru dat

Evaluační zpráva tvoří ucelený systém společně s evaluační zprávou působení Agentury v Jirkově za rok 2012. Jedná se o hlavní dokument, který mapuje průběh působení Agentury v Jirkově, a to od počáteční výchozí situace a identifikovaných problémů, až po zhodnocení situace po odchodu Agentury a zhodnocení udržitelnosti nastavených integračních politik a opatření.

Evaluační zpráva byla vypracována na základě následujících metodických postupů a datových zdrojů:

a) analýza sekundárních dat

Pro město Jirkov byly použity dostupné relevantní dokumenty, analýzy a publikace. Jednalo se zejména o Evaluaci působení Agentury v Jirkově z roku 2012, Strategický plán lokálního partnerství Jirkov z roku 2011 a Akční plán lokálního partnerství města Jirkov na roky 2013 - 2014. Dále se jednalo o podklady poskytnuté lokálním konzultantem, tedy o interní materiály Agentury, jakými byly hodnotící a monitorovací zprávy lokálního partnerství a jednotlivých pracovních skupin, plán vzdálené podpory ad., popřípadě podklady, které nám poskytli sami oslovení respondenti (například zásady a žádost přidělování bytů v rámci systému dostupného bydlení, podklady k projektovým záměrům, některé výstupy projektů v textové podobě, Aktualizace komunitního plánu města Jirkov 2015 - 2017 ad.).

b) hloubkové rozhovory

Polostrukturované hloubkové rozhovory představovaly hlavní kvalitativní výzkumnou metodu, která sloužila jako podklad pro zpracování této evaluační analýzy. V rámci šetření byly stanoveny dvě hlavní cílové skupiny výzkumu – zástupci institucí a organizací a obyvatelé označené vyloučené lokality.

Výzkumný soubor respondentů zastupujících instituce a organizace v Jirkově vycházel ze seznamu členů lokálního partnerství. Měřítkem relevance výběru dotázaných byla oblast jejich působení a naplňování inkluzivních opatření v jednotlivých oblastech. Cílem hloubkových rozhovorů bylo získat hodnocení a interpretaci nastavených opatření v jednotlivých oblastech, které jsou těmto zástupcům lokálního partnerství dobře známé a na něž se soustředí jejich profesní a odborná činnost. Výběr výzkumného souboru zástupců institucí a organizací byl konzultován s lokálním konzultantem, který v obci působil.

Hloubkové rozhovory se zástupci sociálně vyloučené lokality byly provedeny s 25 respondenty. Účelem těchto rozhovorů bylo zhodnocení realizovaných opatření a intervence Agentury vzhledem k potřebám cílové skupiny, zda byly deklarované potřeby naplněny a v jaké míře. Současně bylo zjišťováno, zda jsou obyvateli sociálně vyloučených lokalit pozorovány nějaké přímé posuny v oblasti sociální integrace v dané obci a změny týkající se

způsobu života těchto osob. Byly zjišťovány významy, které oni sami přikládají aktivitám, které v dané lokalitě probíhají.

Pro výzkumná zjištění z interview, která proběhla se zástupci obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách, byla použita teorie sociálních reprezentací. Jedná se o vyhledání přesvědčení sdílená danou skupinou osob, která mají důležitou funkci ve vysvětlování reality a společenských aktivit a jsou pro danou skupinu charakteristická. Důležitost vyhledání různých typů sociálních reprezentací spočívá v okolnosti, že osoby spadající do určité reprezentace používají k řešení situací spojených s jejím předmětem podobné modelové aktivity. Jedná se o metodu, která je jednou z metod používaných v integrovaném výzkumném přístupu s převahou kvalitativních postupů.

3. Spolupráce města a Agentury za jejího působení v Jirkově

Následující kapitola shrnuje počátek spolupráce města Jirkov s Agenturou, zejména co se týče počátečních očekávání a důvodů města pro přihlášení se ke spolupráci, dále zhodnocuje činnosti lokálního partnerství, lokálního konzultanta a proces strategického plánování. Uveden je také vnímaný přínos Agentury z pohledu některých oslovených členů původního lokálního partnerství Jirkov.

3.1 Důvody pro navázání spolupráce s Agenturou

Iniciativa pro přihlášení města ke spolupráci s Agenturou pocházela zejména od vedení města, od pracovníků odboru sociálních věcí a školství, také od neziskové organizace Člověk v tísni.

Důvodem pro navázání spolupráce bylo ze strany města Jirkov zejména to, že zde chyběly klíčové dokumenty, které by byly podkladem pro vytváření strategie sociálního začleňování, jako například koncepce prevence kriminality, komunitní plán sociálních služeb. Nebyla zde efektivně řešena bytová situace sociálně vyloučených osob a ve městě nepůsobila ani žádná služba terénních programů zaměřená na práci s touto cílovou skupinou. Absence byla identifikována také u opatření na podporu integrace dětí pocházejících ze znevýhodněného sociálního a kulturního prostředí do předškolních zařízení. Město od spolupráce s Agenturou, na základě identifikovaných nedostatků a problémů, očekávalo zejména:

- získání odborného pohledu na problematiku sociálního začleňování, včetně přenosu zkušeností z praxe, potřebného know-how, projektového a metodického poradenství,
- pomoc s přípravou koncepce prevence kriminality a realizací preventivních programů pro děti a mládež,
- zavedení fungujícího systému dostupného bydlení a zvýšení participace nájemníků v péči o bytový fond,
- realizaci programů na podporu doučování v rodinách a vzdělávání rodičů, zavádění integračních opatření na školách a motivaci rodičů k přihlašování dětí do MŠ.

Očekávání města a motivace ke spolupráci byla vyhodnocena jako reálná, což se projevilo následně v samotné realizaci některých opatření, neboť došlo například k úspěšnému zavedení systému dostupného bydlení i zaměstnávání a další.

3.2 Lokální partnerství, konzultant

Jak bylo zmíněno, iniciativa pro přihlášení města ke spolupráci s Agenturou pocházela zejména od vedení města, od pracovníků odboru sociálních věcí a školství, a také od neziskové organizace Člověk v tísni, která již měla se spoluprací s Agenturou zkušenosti z jiných měst. Zájem na spolupráci s Agenturou tak měli v Jirkově jak zástupci politické

reprezentace, tak úřednického aparátu i neziskové sféry, což bylo prvotním předpokladem dobré spolupráce v rámci LP i předpokladem aktivního naplňování vytyčených cílů v oblasti sociálního začleňování.

Lokální partnerství bylo ustanoveno v červnu 2010 a z pohledu lokálního konzultanta v něm nechyběli žádní zásadní aktéři, stejně tak činnost jednotlivých partnerů byla hodnocena jako aktivní a spolupracující. Jedním z nejvíce aktivních subjektů byl odbor sociálních věcí a školství MěÚ Jirkov, Městská majetková Jirkov a nezisková organizace Člověk v tísni.

Jako komplikované se ukázalo to, že po té, co se ustanovilo lokální partnerství a rozjelo se strategické plánování, začalo město také komunitně plánovat, což mohlo vést k dublování některých činností. Agentura proto vyjednávala s realizátorem KP dohodu a opatření proti duplicitě. Tyto dva procesy se tedy následně sloučily a v rámci každé pracovní skupiny se řešili priority komunitního plánu i priority dle Agentury, které byly většinou shodné.

Ze strany oslovených zástupců původního LP byl přínos Agentury a lokálního konzultanta spatřován zejména v tom, že ASZ přinesla do Jirkova ohledně sociálního začleňování nová témata a otevřela nové možnosti¹. Zajistila přenos dobré praxe a projektové poradenství. Lokální konzultant byl pozitivně ze strany některých partnerů vnímán s ohledem na jeho roli mediátora, koordinátora integračních politik, vyjednávače mezi některými subjekty (zejména politickou reprezentací) apod. *„Beru to pozitivně, myslím si, že to bylo spíš o přenášení dobré praxe, o tom to nakopnout, to je občas potřeba, když to není moc pravidelný, sbírat to lepší a dobré příklady.“*

Naopak ze strany některých subjektů, zejména z neziskového sektoru, byla intervence Agentury vnímána za nepotřebnou až zbytečnou, jelikož se částečně dublovala s naplňováním cílů v rámci komunitního plánování, a podle těchto subjektů by tak město klíčová opatření realizovalo v rámci tohoto komunitního plánu samostatně i bez Agentury. *„I když jsme si udělali tady závěrečné shrnutí, když tady Agentura končila, překvapila mě reakce neziskovek, že říkali že jim Agentura přínosná nebyla, že by pro ně bylo lepší, kdyby se ty peníze daly přímo do těch služeb.“*

Někteří oslovení experti také vyjádřili názor, že Agentura by mohla představovat klíčový nástroj ve vyjednávání mezi politickou reprezentací města a ostatními subjekty, protože komunikace v této oblasti není vždy efektivní a přínosná. *„V první řadě je to o politické vůli, jestli to město vezme za své se tím zabývat. (...) Agentura by se měla věnovat i komunálním politikům a přesvědčit je, aby město se tomu taky věnovalo, spíš motivaci zacílit na politické vedení, ale nejen na starostu, ale i radní a na zastupitelstva, vysvětlovat to, protože oni mají omezené názory i informace, pokud se o to cíleně nezajímají, tak pak není možné získat jejich podporu.“*

¹ Například zprostředkování dotačních výzev v rámci operačních programů ESF a poskytování projektového poradenství (IOP a OP LZZ v rámci projektu sociální podnik) a dále projekt Amare Roma (OP LZZ), možnosti v oblasti zaměstnanosti vedoucí k nastavení funkčního systému prostupného zaměstnávání, obdobně v oblasti bydlení a představení možností a příkladů dobré praxe se zaváděním systému prostupného bydlení atd.

Shrnutí

- Zájem na spolupráci s ASZ měli v Jirkově zástupci politické reprezentace, úřednického aparátu i neziskové sféry, což bylo prvotním předpokladem dobré spolupráce v rámci LP
- Poté, co se ustanovilo lokální partnerství a rozjelo se strategické plánování, navázalo město také komunitním plánováním, ASZ vyjednávala s realizátorem KP dohodu a opatření proti duplicitě
- ASZ přinesla do Jirkova ohledně sociálního začleňování nová témata a otevřela nové možnosti, zajistila přenos dobré praxe a projektové poradenství
- Negativně a zbytečně byla intervence ASZ vnímána v Jirkově ze strany některých neziskových organizací
- Město vyžaduje ze strany ASZ více aktivity ohledně vyjednávání mezi politickou reprezentací města a ostatními subjekty, vysvětlování přínosů a smyslu zaváděných mechanismů a opatření

4. Spolupráce města a Agentury po jejím odchodu z Jirkova

V následující kapitole je popsán další vývoj spolupráce mezi jednotlivými subjekty lokálního partnerství i po odchodu Agentury z Jirkova v červnu roku 2013. Bylo zkoumáno především to, do jaké míry pokračují aktéři lokálního partnerství se scházením se a v udržování a rozvíjení nastavených opatření inkluzivní politiky, zda došlo k předání agendy a v jakém rozsahu byla poskytována vzdálená podpora ze strany Agentury. Zhodnoceny jsou také integrační politiky města a přístup Jirkova k problematice sociálního vyloučení.

4.1 Pokračování lokálního partnerství, scházení se po odchodu Agentury

Agentura pro sociální začleňování a lokální konzultant ukončili své působení v Jirkově v červnu 2013. Agenda spojená s vedením lokálního partnerství byla předána odboru sociálních věcí a školství, přičemž bylo zajištěno její zaštitění koordinátorem sociálních politik. Oblast sociálního začleňování i nadále tvoří třetí pilíř Komunitního plánu města Jirkov.

V rámci exit strategie byla tedy předána agenda lokálního partnerství sociálnímu odboru MěÚ Jirkov, a lokálním partnerstvím i městem bylo schváleno sloučení běžících plánovacích procesů, tedy sloučení komunitního a strategického plánování.

Činnost lokálního partnerství a pracovních skupin tak byla i nadále udržena v rámci sloučení běžících plánovacích procesů – tzn. strategického plánu lokálního partnerství a komunitního plánu. Jejich pokračování bylo zajištěno dle sjednocené metodiky². Tato metodika plánování je založena na činnosti pracovních skupin, které se scházejí minimálně čtyřikrát do roka za účasti vedení města. Jednou za dva roky je také plánováno přeformulovat aktuální problémy v jednotlivých oblastech a cíle řešící tyto problémy a opatření, která ke stanoveným cílům vedou. Akční plán v oblasti sloučených plánovacích procesů schvaluje Rada, respektive Zastupitelstvo města Jirkov. Důležitost byla v rámci pravidelných revizí plánování stanovena na zajištění vysoké míry konkrétnosti jednotlivých cílů, stanovení závazných termínů, zajištění odpovědnosti za jednotlivé kroky a také na snahu zapojit do naplňování některých vytyčených cílů širokou veřejnost.

Město navázalo s Agenturou po jejím odchodu další spolupráci formou vzdálené podpory, jak je podrobněji uvedeno níže. Z pohledu zástupců města bylo snahou Jirkova získat i koordinovaný přístup, nicméně právě sloučení aktivit v rámci strategického a komunitního plánování se podle oslovených zástupců města stalo důvodem, proč tato forma spolupráce nebude mezi Jirkovem a ASZ od roku 2016 navázána. Jak dále zástupci města uváděli, podle pravidel Agentury, kdyby město chtělo vstoupit do koordinovaného přístupu, činnosti na

² Tato metodika vznikla v rámci dohody mezi realizátorem komunitního plánování v Jirkově – tedy sociálním odborem a lokálním konzultantem, jako opatření proti duplicitě strategického a komunitního plánování v Jirkově. Metodika byla platná jak pro Agenturu (v době, kdy v Jirkově působila), pro pracovníky sociálního odboru, tak pro zástupce škol, bezpečnostních orgánů, poskytovatelů sociálních služeb a dalších aktérů, kteří byli členy LP a jednotlivých pracovních skupin, nebo se v Jirkově podílí na komunitním plánování.

strategickém plánování a komunitním plánování, včetně pracovních skupin, by musely fungovat samostatně, nikoli sloučeně, jak je tomu v Jirkově nyní. Z pohledu jednotlivých subjektů původního LP tak bylo zbytečné, aby se strategický plán tvořil znovu a činnosti PS strategického plánu a komunitního plánování dublovaly, proto od záměru vstoupit do koordinovaného přístupu město odstoupilo, jak popisuje jeden z oslovených expertů. *„Když jsme na vzdálené podpoře mluvili o tom, že máme sloučené plány, tak říkali že je to fajn, ale kdybychom chtěli do koordinované podpory, to bychom potřebovali samostatné dokumenty podle Agentury a znova to probírat akorát v jiné formě, když už to máme formou toho komunitního, zase by se to dublovalo a to nemělo smysl.“*

Z pohledu Agentury však příčinou a důvodem, proč se město do koordinovaného přístupu nepřihlásilo nebylo sloučení strategického a komunitního plánování, ale celková neochota a pasivita města v podávání a realizování projektů z různých dotačních titulů (zejména potom projekty „měkké“).

4.2 Navázání spolupráce v režimu vzdálené podpory

Jak již bylo zmíněno, město navázalo na spolupráci s Agenturou formou vzdálené podpory, která byla poskytována od října 2014 do srpna 2015. Předmětem vzdálené podpory bylo ze strany Agentury zejména zajištění rozvoje systému dostupného bydlení, dále zajištění vzniku služeb NZDM v městské části Ervěnice a zajištění poradenství a podpory spolupráce mezi městy řešícími problematiku sociálního vyloučení a přenos příkladů dobré praxe. Podrobné kroky plánované v rámci vzdálené podpory jsou uvedeny v tabulce níže tak, jak vyplývaly z Plánu vzdálené podpory v lokalitě Jirkov³, včetně komentářů činnosti a uvedení oblastí, za jejichž plnění byla zodpovědná ASZ.

³ Vzhledem k tomu, že vzdálená podpora byla poskytována až do konce srpna 2015 a výzkumné šetření mezi členy původního LP, včetně lokálních konzultantů, které bylo podkladem pro zpracování této evaluační zprávy, bylo realizováno v květnu 2015, nelze nyní stanovit úplné závěry ohledně naplnění cílů a dopadů vzdálené podpory, neboť stále není ukončena a realizace některých kroků vzdálené podpory ještě nebyla naplněna.

CÍLE / KROKY PLÁNU	Termín	Zodpovědnost	Naplnění
<p>Cíl 1 Zajištění rozvoje systému prostupného bydlení včetně získání bytů od soukromých vlastníků do majetku města</p> <p><i>Komentář:</i> Jedná se o zajištění podpory a poradenství, které budou směřovat k rozvoji systému prostupného bydlení určeného pro obyvatele ohrožené sociálním vyloučením. Aktuálně je ve městě funkční systém prostupného bydlení, jeho kapacita však nestačí potřebám obyvatel. Město není vlastníkem dostatečného bytového fondu, aby mohl být osvědčený systém rozšířen. Zároveň dochází ke skupování bytů „podnikateli s chudobou“, kteří následně byty pronajímají za neúměrně vysoké nájemné a často i problémovým osobám z jiných částí republiky. Východiskem z této situace je získání bytů do majetku města, jejich oprava a využívání jako sociálních bytů v systému prostupného bydlení. Financování těchto aktivit není možné z běžného rozpočtu města, je proto potřeba nalezení zdrojů, které by bylo možné pro tento záměr využít.</p>			
krok I. Revize příp. aktualizace pravidel pro přidělování bytů v rámci prostupného bydlení	Od října 2014	Město s podporou ASZ	splněno
krok II. Zjištění možností financování odkupu bytů do majetku města	Od října 2014	ASZ	nesplněno ⁴
krok III. Zprostředkování dotační výzvy, projektové poradenství	Od listopadu 2014	ASZ	splněno
krok IV. Jsou zpracovány a podány projektové žádosti	Od ledna 2015	Město s podporou ASZ	
<p>Cíl 2 Zajištění služby nízkoprahového zařízení pro děti a mládež v části Nové Ervěnice</p> <p><i>Komentář:</i> Potřeba služby ve vyloučené lokalitě Nové Ervěnice vyplývá z komunitního plánu na období 2015-2017. Služba je poskytována v jiné části města a je pro děti mládež z lokality vzhledem k velké vzdálenosti nedostupná. Město vytipuje vhodné prostory, služba bude zajišťována vhodným poskytovatelem s registrací a zkušeností s touto službou v regionu. Město nabídne dlouhodobý pronájem objektu a podporu při zajištění finančních zdrojů pro poskytování služby.</p>			
Krok I. Vytipování vhodných prostor pro poskytování služby	Leden 2015	město Jirkov	splněno
krok II. Jednání s možnými poskytovateli služby	Leden 2015	ASZ a město Jirkov	splněno

⁴ K rozšíření počtu bytů v rámci systému nedošlo, nepodařilo se navázat efektivní komunikaci se soukromými majiteli, kteří všeobecně vykazovali nezájem na sociálním a prostupném bydlení participovat.

krok III. Zprostředkování dotační výzvy, projektové poradenství	Leden – červen 2015	ASZ a vybraný subjekt	nesplněno ⁵
<p>Cíl 3 Zajištění poradenství, podpora spolupráce mezi městy řešícími problematiku sociálního vyloučení a přenos příkladů dobré praxe</p> <p><i>Komentář:</i> ASZ zajistí poradenství a přenos příkladů dobré praxe týkající se sociálního začleňování osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených, zaměří se také na prevenci sociálního vyloučení (poskytování sociálních prorodinných služeb, vzdělanostních a zaměstnaneckých programů, sociální a komunitní práce, propustného bydlení, metodickou pomoc neziskovým organizacím působících v terénu a podobně). Zajistí exkurze v místech dobré praxe, jak u organizací a institucí podílejících se na sociálním začleňování, tak u příjemců dotace. Bude poskytovat odborné, tematické poradenství např. v těchto oblastech: dluhy, bydlení, zaměstnanost, sociálně patologické jevy, sociálně-právní ochrana dětí apod.</p>			
Krok I. Proběhne vytipování okruhů, ve kterých by mohlo dojít k poskytování poradenství a přenosu příkladů dobré praxe	Říjen - listopad 2014	ASZ a město Jirkov	splněno
krok II. Na základě vytipovaných okruhů proběhne jednání pracovních skupin, které ve spolupráci s ASZ vydefinují konkrétní podobu poradenství a přenosu příkladů dobré praxe	Prosinec 2014 – únor 2015	ASZ a město Jirkov	splněno
krok III. ASZ zajišťuje poradenství a přenos příkladů dobré praxe v souladu s definovanými potřebami	Od března 2015	ASZ a město Jirkov	v realizaci ⁶

Tabulka převzata z Plánu vzdálené podpory v lokalitě Jirkov na období od července 2014 do srpna 2015, jedná se o interní dokument Agentury pro sociální začleňování a Města Jirkov.

⁵ V Jirkově další NZDM doposud nevzniklo, nicméně byla rozšířena činnost NZDM Fontána Armáda spásy. V rámci podpořeného projektu Programu prevence kriminality 2015 MV ČR získala Armáda spásy dotaci na projekt „Rozšíření volnočasových aktivit NZDM Fontána“, tedy na zajištění mobilního hřiště pro děti ze sociálně vyloučené lokality.

⁶ Vzhledem k tomu, že vzdálená podpora byla poskytována až do konce srpna 2015 a výzkumné šetření mezi členy původního LP, včetně lokálních konzultantů, které bylo podkladem pro zpracování této evaluační zprávy, bylo realizováno v dubnu - květnu 2015, nelze nyní stanovit úplné závěry ohledně naplnění cílů a dopadů vzdálené podpory, neboť stále není ukončena a realizace některých kroků vzdálené podpory ještě nebyla naplněna.

4.3 Integrovaná politika města, přístup k sociální problematice a sociálnímu vyloučení

Ačkoliv vedení města deklarovalo jistou podporu realizace integrované politiky a zavádění podpůrných opatření a činnosti lokálního partnerství se účastnilo, není zde podpora vnímána jako natolik silná, aby bylo možné říci, že město ve všech ohledech sociálního začleňování podporuje a podporovat stabilně bude. I přes to, že se ve spolupráci s Agenturou podařilo úspěšně nastavit a zavést mnoho mechanismů a opatření⁷ na podporu sociálního začleňování, vedení města v Jirkově nebylo vždy integraci nakloněné a naplňování některých cílů strategického plánu bylo ze strany vedení města zamítnuto. Jednalo se například o klíčový projekt „Jirkov dává šanci“, který vznikl v rámci činnosti LP za spolupráce s Agenturou. Cílem projektu bylo motivovat, rekvalifikovat a následně zaměstnat dlouhodobě nezaměstnané obyvatele, nicméně město Jirkov realizaci tohoto projektu zamítlo tím, že dotaci nepřijalo.

Město by se mělo zaměřit také na zprostředkování podrobnějších informací o činnosti Agentury, problematice sociálního vyloučení a možných řešení směrem k široké veřejnosti, která v současné době není některým praktikám integrované politiky nakloněná, což by mohlo v budoucnu, při dalších intenzivních snahách města integrovanou politiku realizovat, vést k možným konfliktům mezi obyvateli. Nedostatečná míra pochopení pro zavádění některých opatření a mechanismů Agentury však nepocházela pouze ze strany široké veřejnosti, ale také ze strany některých subjektů, jako jsou například neziskové organizace.

Jak vyplynulo z realizovaných rozhovorů se zástupci města Jirkov, město situaci vnímá tak, že prostor pro realizaci integrovaných opatření zde byl vždycky, a protože se o problematice sociálního vyloučení vědělo už dlouhou dobu před vstupem Agentury do Jirkova, město již některá opatření realizovalo nebo alespoň bylo obeznámeno se všemi náležitostmi a riziky jednotlivých situací⁸. Jeden z oslovených partnerů tak popsal například, že město má dlouholeté zkušenosti s řešením problematiky zadluženosti obyvatel na nájmech nebo v oblasti zvýšené migrace obyvatel, což bylo v rámci spolupráce s Agenturou prezentováno jako příklad dobré zkušenosti z praxe. *„Když tak jezdíme na ta školení a setkávání, tak nás překvapuje, že ty statní obce s tím nemají vůbec žádné zkušenosti, že na jižní Moravě nebyli zvyklí, že existují dlužníci na nájmech a ptali se nás, jak to řešíme, protože my ty zkušenosti máme, je to tu historicky. I Lokální konzultanti se sem jezdili dívat, jak to tu funguje.“*

⁷ Viz kapitoly „Zhodnocení činnosti Agentury a obce v jednotlivých oblastech podpory“, konkrétně se jedná např. o zavedení funkčního systému dostupného bydlení a s tím souvisejícího vytvoření konceptu bytové politiky a transparentních pravidel přidělování bytů, dále zřízení sociálního podniku a nastavení systému dostupného zaměstnávání, otevření další přípravné třídy na ZŠ, zajištění činnosti asistentů prevence kriminality, návrh a přijetí vyhlášky regulující hazard ve městě atd.

⁸ Všeobecně město dlouhodobě mělo povědomí o problematice zadluženosti, migraci, a proto již dříve vznikala některá opatření, která se za spolupráce s ASZ podařilo spíše rozvinout a rozšířit, nicméně město na ně bylo připravené, například opatření v oblasti zadlužování na nájmech (nájemné na dobu určitou, spolupráce se sociálním odborem, snaha o regulaci nepříznivé situace ohledně ubytoven atd.).

Od 1. 1. 2013 vznikla nová pracovní pozice Koordinátor sociálních služeb, v jejíž gesci je koordinace procesu komunitního plánování sociálních a ostatních služeb, spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování, síťování sociálních služeb, zajištění case managementu, spolupráce s poskytovateli služeb a vzdělávacími zařízeními. Pozice je zajištěna pracovnící OSVaŠ MěÚ Jirkov. Management a řízení sítě soc. služeb a nepříznivých životních situací je zajišťován řídicí skupinou komunitního plánování prostřednictvím koordinátora sociálních služeb. Řídicí skupina rovněž projednává a doporučuje Kulturní komisi a následně RM žádosti o poskytnutí příspěvku na činnost či na projekt v oblasti prevence sociálně patologických jevů, sociální či prorodinné politiky.

V Jirkově lze tedy situaci ohledně přístupu k řešení sociální problematiky vnímat spíše pozitivně a aktivně, nicméně bylo by potřebné navázat efektivnější komunikaci navzájem mezi úřednickým aparátem a vedením města, stejně tak s neziskovými organizacemi a společně hledat taková řešení, která by zajistila podporu všech subjektů a tedy i vhodné podmínky pro realizaci a postupnou optimalizaci situace sociálního vyloučení ve městě.

Shrnutí

- Agenda spojená s vedením lokálního partnerství byla předána odboru sociálních věcí a školství, bylo zajištěno její zaštitění koordinátorem sociálních politik
- Činnosti LP, strategického plánování a komunitního plánování byly sloučeny do jednoho procesu, který nadále aktivně funguje
- Zástupci města uváděli, že kvůli sloučení procesů nemohlo město navázat další spolupráci s ASZ formou koordinovaného přístupu, nicméně Agentura jako důvod nenavázání další spolupráce vidí pasivitu a neochotu města realizovat projekty s dotací
- Město navázalo s Agenturou po jejím odchodu další spolupráci formou vzdálené podpory
- Předmětem vzdálené podpory bylo zajištění rozvoje systému prostupného bydlení, zajištění vzniku služeb NZDM, přenos příkladů dobré praxe apod.
- V Jirkově není komunikace mezi úřednickým a politickým aparátem a neziskovou sférou úplně efektivní, což v budoucnu může ohrozit realizaci některých integračních opatření

5. Zhodnocení činnosti Agentury a obce v jednotlivých oblastech podpory

Následující kapitola obsahuje shrnutí zásadních intervencí Agentury a lokálního partnerství v oblastech bydlení, zaměstnanosti, vzdělávání, sociálních služeb a bezpečnosti v Jirkově v letech 2010 až 2013. Je popsán způsob a míra vlivu, jakou se Agentura podílela na realizaci jednotlivých zaváděných opatření, případně jsou uvedeny také důvody, které vedly k tomu, že některá opatření realizována nebyla. U každé oblasti jsou popsány hlavní úspěchy, kterých se městu podařilo dosáhnout, ať už samostatně nebo ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování.

5.1 Bydlení

Bytová politika a systém dostupného bydlení se v Jirkově začal rozvíjet zejména od konce roku 2010, kdy v obci začala působit Agentura pro sociální začleňování a současně ve městě převzala kontrolu nad bytovou situací nově vzniklá soukromá firma Městská majetková. Následně od roku 2012 je v Jirkově zaveden funkční systém dostupného bydlení, který je podrobněji popsán v rámci případové studie na konci tohoto dokumentu.

Město Jirkov má vytvořený koncept bytové politiky a pravidla pro přidělování bytů byla vypracována a upravena s ohledem na sociálně vyloučené obyvatele firmou Městskou majetkovou ve spolupráci s OSVaŠ MěÚ Jirkov. Nová pravidla pro přidělování bytů v rámci systému dostupného bydlení byla formulována ve spolupráci s Agenturou, které je připomínkovala, dávala doporučení, metodickou podporu. Je zde zaveden funkční systém dostupného bydlení se všemi dalšími okolnostmi, jako zřízení krizového bydlení, část obecního fondu je vyčleněna za účelem provozu krátkodobého tréninkového bydlení, klientům je k dispozici doprovodná terénní služba nácviku samostatného bydlení a došlo k vyčlenění několika obecních bytů mimo SVL za účelem provozu dlouhodobého sociálního bydlení pro nájemníky s dostatečnými kompetencemi k udržení tohoto bydlení žijícími dosud v SVL.

Spolu s funkčním systémem dostupného bydlení se zavedly komunitní práce a obyvatelé se sami podílejí na opravách domů a na úklidu jejich okolí. Tím, že se podařilo obyvatele zapojit do komunitní práce na opravách bytového fondu, se zároveň zvýšila motivace těchto lidí udržovat pořádek okolo domů a pěkný stav domu a bytů. Komunitní práce probíhají na bázi spolupráce s městem, které poskytuje a finančně pokrývá například barvy, pracovní náčiní atd. a lidé zajišťují práci samotnou.

Zapojení obyvatel SVL do mírných oprav a úklidu okolí se například podařilo v lokalitě Březanec, kde došlo k opravě domů a jejich okolí, díky čemuž se lidé o tyto prostory starají. V lokalitě působí také správce, který na veřejný pořádek dohlíží a má k dispozici nářadí a náčiní, které je možné obyvatelům lokality zapůjčovat za účelem provádění komunitní práce. Správce lidem poskytuje pomůcky, sekačky (křovinořez, nůžky na zahradní zeleň apod.).

Obyvatelé lokality se tak podílejí například na sekání trávy, sázejí stromky, uklízí odpadky v okolí domů. Každý byt má samostatný vchod ven a z 50 sociálně vyloučených obyvatel, kteří v této lokalitě bydlí, se zapojuje asi polovina, což je v Jirkově ze strany zástupců města považováno za velký úspěch.

Více o oblasti bydlení, zavedení systému prostupného bydlení, spolupráci mezi jednotlivými participujícími subjekty a principy fungování systému prostupného bydlení jsou uvedeny v kapitole Případová studie ke konci tohoto dokumentu.

Shrnutí

- V Jirkově se podařilo zavést systém prostupného bydlení, který je koordinován zejména firmou Městská majetková a OSVaŠ
- Město má vytvořený koncept bytové politiky a pravidla pro přidělování bytů byla vypracována a upravena s ohledem na sociálně vyloučené obyvatele a systém prostupného bydlení
- Podařilo se zavést komunitní práce se zapojením obyvatel SVL na opravách bytového fondu a zajištění údržby a úklidu okolí domů v SVL Březanec
- V lokalitě působí také správce, který dohlíží na veřejný pořádek

5.2 Zaměstnanost

V Jirkově se v oblasti zaměstnanosti podařilo ve spolupráci s Agenturou realizovat hned dvě klíčová opatření. Jedním z nich bylo zřízení sociálního podniku ONZA (viz kapitola shrnující realizované projekty) a následně zavedení fungujícího systému prostupného zaměstnávání.

Prostupné zaměstnávání se podle dotázaných expertů podařilo dobře nastavit zejména díky dlouholetým zkušenostem s výkonem veřejné služby. Ti, co se osvědčili na VPP (dříve ti, co se stali mistry VS), následně získávají místa u zaměstnavatelů. VPP fungují pod městem, například 8 lidí je zde zaměstnáno na úklid, pod městskou policií fungují 4 místa VPP, v Městském ústavu sociálních služeb nebo v p. o. KVIZ Jirkov. Město však v této oblasti plánuje postupný rozvoj a předpokládá nárůst osob zaměstnaných na VPP a účastnících se systému prostupného zaměstnávání.

Jako problém v případě udržitelnosti systému prostupného zaměstnávání bylo ze strany oslovených partnerů spatřováno zejména to, že ačkoliv se daří na otevřený trh práce uchazeče umístit, tato čísla jsou vzhledem k celkovému počtu dlouhodobě nezaměstnaných jen velmi zanedbatelná, a že se jedná spíše o umělé zaměstnávání několika lidí, než o skutečné hledání řešení rozsáhlé dlouhodobé nezaměstnanosti. *„Ale pak je úspěšnost, že po pěti letech funguje jeden v zaměstnání dlouhodobě. Je jedna věc dát myšlenku, ale udržovat tu myšlenku, tu zpětnou vazbu získávat. (...) je kolem toho boom, ale není to tak, že je to*

všeholék, pak to sice funguje, ale zaměstnan je jeden za pět let. Mě připadá, že to je vytváření umělé zaměstnanosti kolem toho.“

V obci je zavedena lokální síť zaměstnanosti, tj. je nastavena funkční spolupráce mezi obcí, úřadem práce, nevládními neziskovými organizacemi, vzdělávacími institucemi, významnými zaměstnavateli apod.

Shrnutí

- V Jirkově se ve spolupráci s Agenturou podařilo zřídit sociální podnik i zavést fungující systém prostupného zaměstnávání
- Podle některých oslovených je prostupné zaměstnávání spíše nástrojem uměle vytvořeného zaměstnávání a neřeší všeobecně rozsáhlý problém s dlouhodobou nezaměstnaností obyvatel SVL
- V obci je nastavena lokální síť zaměstnanosti
- VPP fungují při městských příspěvkových organizacích, pod městskou policií, pod Městským ústavem sociálních služeb apod.

5.3 Vzdělávání a předškolní příprava

V oblasti vzdělávání funguje aktivní mezioborová spolupráce, která zde byla již před příchodem Agentury a pokračuje i po jejím odchodu. Děje se prostřednictvím setkávání výchovných poradců, sociálních pracovníků, státní policie a dalších klíčových expertů. Setkání probíhají jednou za půl roku a dle aktuálně řešeného tématu jsou na ně zváni i další odborníci z NNO, SVP, PPP a další. Hlavním záměrem těchto setkání je předávání informací a zkušeností.

Inkluze je v Jirkově řešena zejména na sloučené ZŠ, přičemž ředitel této školy vidí problém s udržení nastavených opatření (asistenti pedagoga, školní psycholog apod.) zejména co se týče zajištění financí a administrativy spojené se zajišťováním těchto pracovníků. Překážkou by mohla představovat i nová podmínka příštího dotačního období, která předpokládá oficiální aktivní mezioborovou spolupráci školy, která o dotace na inkluzivní opatření žádá, s dalšími subjekty. *„Vidím problém, že v dalším dotačním období je zasíťování, takže si o to nemůže žádat jen škola, ale musí si najít partnery mezi středními školami, mateřskými a komplikuje se to zase administrativou.“*

Co se spolupráce s Agenturou týče, v oblasti vzdělání byl realizován jeden projekt na podporu motivace rodičů přehlašovat děti do MŠ, ten však nevyšel přímo z LP a Agentura na něm neměla přímý podíl. V rámci Inkluze je na školách zajištěna činnost školního psychologa a asistenta pedagoga. Tito pracovníci se velmi osvědčili a město v současné době vyčkává na vyhlášení dotačních výzev, v rámci kterých by bylo možné tyto pracovníky udržet.

V Jirkově přetrvává problém s absencí účasti dětí ze SVL na předškolním vzdělávání, na který Agentura poukázala. Zároveň argumentovala tím, že v MŠ v Jirkově je dostatek míst a nedostatečná kapacita školek tedy problémem není. Jirkov se v roce 2013 zapojil do mezinárodního projektu na nastavení aktivizace rodin, na motivaci docházení do MŠ, do škol. V rámci tohoto projektu byla spolupráce cílená na rodiny s dětmi ze SVL. Vzhledem k tomu, že tato aktivita byla dále řešena skrze realizovaný projekt, Agentura se na řešení tohoto problému již neangažovala. Nicméně lokální konzultant se aktivně účastnil spolu se zástupci města odborné návštěvy Londýna, kde na semináři k projektu získali zapojení aktéři LP dobré zkušenosti a příklady z praxe.

Co bylo dále pozitivně vnímáno, byl vznik přípravných tříd (viz níže), přičemž někteří oslovení experti vyjádřili názor, že velmi potřební jsou asistenti pedagogů i ve školkách, a to nejen v rámci práce s dětmi ze sociálně vyloučeného prostředí samotnými, ale také s jejich rodiči, jak popisuje jedna z pracovníček neziskové organizace. *„Nejlepší by bylo kdyby ti asistenti byli i v těch mateřinkách, i důvěra maminek by vzrostla, že by tam byl ten element, i komunikace s těma romskými matkami je důležitá, takže jim třeba vysvětlí, proč je docházka do MŠ důležitá, proč jim zaplatit pár korun na divadlo.“*

Nová přípravná třída

Ve spolupráci s Agenturou byla v Jirkově otevřena také druhá přípravná třída při základní škole. Dlouhodobě ještě před zahájením spolupráce s ASZ fungoval od roku 2005 v Jirkově při 1. ZŠ (Budovatelů) přípravný ročník. Součástí strategického plánu byl definován cíl otevřít na jirkovských základních školách ještě alespoň jednu přípravnou třídu. Ta byla nakonec úspěšně otevřena ve školním roce 2011/2012, a to na 3. ZŠ (Nerudova). Zpočátku otevření přípravnou třídu doprovázela malá kapacitní vytíženost, škola zaznamenávala problém se získáním potřebného počtu dětí a s potřebou vyšší informovaností rodičů o možnosti této třídy využít. Během prvního roku působení se však informace o přípravné třídě k cílové skupině dostaly a rodiče začali mít o zařazení jejich dětí do přípravného ročníku velký zájem.

Co se týče role Agentury a lokálního konzultanta v zavádění druhé přípravné třídy, ASZ spolupracovala v právní oblasti, zejména ohledně interpretace zákona a zjišťování všech náležitostí, která se zaváděním přípravné třídy souvisí, dále koordinovala síťování partnerů pro propagaci přípravného ročníku mezi cílovou skupinou. Propagace probíhala mezi rodinami ze sociálně znevýhodněného prostředí, zejména ve spolupráci s organizacemi Člověk v tísni a Cesta naděje, které s těmito rodinami běžně spolupracují v rámci poskytování sociálních služeb prevence. Bylo využito experta ASZ i poradenství ze strany lokálního konzultanta.

Shrnutí

- Inkluze je v Jirkově řešena zejména na sloučené ZŠ, udržení inkluzivních opatření komplikuje podmínka navázaného partnerství s dalšími subjekty v dalším dotačním období a s tím spojená administrativní zátěž
- V Jirkově přetrvává problém s absencí účasti dětí ze SVL na předškolním vzdělávání, několik rodičů se podařilo namotivovat skrze realizovaný projekt
- Ve spolupráci s ASZ vznikla v Jirkově druhá přípravná třída
- Agentura v rámci zavedení 2. přípravné třídy poskytovala právní a projektové poradenství, koordinovala síť partnerů a pomáhala s propagací mezi cílovou skupinou rodin ze SVL

5.4 Bezpečnost

V oblasti bezpečnosti byla za spolupráce s Agenturou vyvíjena aktivita zejména ohledně podávání projektu na asistenty prevence kriminality. V současné době v Jirkově působí od roku 2013 čtyři pracovníci na pozicích asistent prevence kriminality a zajišťují zejména dozor veřejného pořádku. Agentura prostřednictvím lokálního konzultanta zajišťovala metodickou pomoc při sepisování projektové žádosti. Dále v oblasti bezpečnosti ASZ poskytovala konzultace a poradenství při podávání projektových žádostí o kamerový systém, rozšíření činnosti nízkoprahu (například o taneční sál), na zřízení mobilního hřiště pro děti nebo na výjezd s problematickou třídou.

Lokální konzultant byl aktivní také co se týče vydání vyhlášky na omezení provozu heren. Vyhláška byla přijata a od 1. ledna 2014 je v ní stanoveno pouze jedno místo ve městě (v Ervěnicích), kde je hazard povolen.

Ve spolupráci s ASZ a VOŠ Most proběhlo v Jirkově pilotní šetření pocitu bezpečnosti (2011). V rámci šetření bylo domluveno seznámení školy s Agenturou a byla učiněna dohoda spolupráce na realizaci analýzy pocitu bezpečí v Jirkově.

V Jirkově je každoročně realizována akce Viděn v ulicích, v rámci které se děti a mladiství dozvídají o preventivních programech, o aktivitách v rámci města Jirkova, i jaká je nabídka možností kvalitně trávit svůj volný čas. Dospělým jsou zase prezentovány možnosti, kam se obrátit v Jirkově na pomoc v obtížné životní situaci. Akce byla jednodenního charakteru a pilotována byla ve spolupráci s Agenturou za jejího působení ve městě (2012). V roce 2013 byla tato akce realizována v sociálně vyloučené lokalitě Ervěnice, v roce 2014 na pozemku 3. ZŠ.

Shrnutí

- ASZ pomáhala při podávání projektové žádosti na zajištění asistentů prevence kriminality
- V oblasti bezpečnosti ASZ poskytovala konzultace a poradenství při podávání projektových žádostí o kamerový systém, rozšíření činnosti NZDM, na zřízení mobilního hřiště atd.
- Z iniciativy LK byla zavedena vyhláška omezující hazard ve městě
- Ve spolupráci s ASZ a VOŠ Most proběhlo v Jirkově pilotní šetření pocitu bezpečnosti
- Za spolupráce s Agenturou byl v roce 2012 pilotován jednodenní projekt „Viděn v ulicích“, který je od té doby vzhledem k úspěchu pořádán každoročně

5.5 Sociální služby

Během působení Agentury v Jirkově se podařilo stabilizovat síť sociálních služeb, popřípadě zajistit rozšíření kapacit některých poskytovaných služeb o potřebný počet pracovníků v souladu s identifikovanými potřebami ze strany sociálně vyloučených obyvatel. V Jirkově působí služby odborného poradenství, které má pod sebou MĚÚSS (ambulantně i terénně přímo v SVL, dluhové poradenství, oddlužování, je zde nasmlouvaný také právník a mediátor). Původně byla jen jedna pracovnice, nicméně postupně byla zjišťována stoupající potřebnost těchto služeb a kapacita byla rozšířena v rámci projektu, který byl připravován ve spolupráci s Agenturou. Jednalo se o projekt na rozšíření kapacity terénního pracovníka pod MĚÚSS. Hodnotitelská komise Rady vlády pro záležitosti romské komunity následně tento projekt, zaštiťující podporu terénní sociální pracovnice, který byl připravený ve spolupráci s Agenturou, doporučila k podpoře.

Významný byl také realizovaný projekt Amare Roma, který běžel od roku 2009 do května 2015. V rámci tohoto projektu byli terénní pracovníci posíleni o 1,5 úvazku a bylo zavedeno poskytování služeb sociální poradny. I přes to, že byla identifikována vysoká potřebnost těchto služeb, po skončení projektu a finančních dotací bude činnost poradny utlumena a úvazek sociálního pracovníka snížen na čtvrt úvazku. V rámci tohoto projektu bylo dále poskytováno pracovní poradenství (klienti získávali sociální návyky, učili se psát životopis, probíhala také interní domácí příprava, bylo zjišťováno, jaké mají klienti skutečné potřeby apod.). V poslední době na Jirkov dopadá trend navracení se sociálně vyloučených rodin z Anglie, kam před několika lety odešly za lepšími pracovními příležitostmi. S těmito lidmi bylo velmi intenzivně pracováno, jak popsal jeden z oslovených zástupců neziskové organizace realizující tento projekt. *„Ti Romové, kteří se stěhují z Anglie nemají občanky, takže začínáme od toho, vůbec komunikace s úřady, učíme je, že když něco chci, tak pro to musím něco udělat, kam zajít, co vyřídit, jakým způsobem zařizovat věci ohledně úřadu práce, přihlášení dětí do školy a tak.“*

V Jirkově také již před vstupem Agentury do města působil Azylový dům pro matky s dětmi, který provozuje občanské sdružení Cesta naděje. Toto zařízení na základě potřeby služby a kapacitního vytížení vyžadovalo navýšení této kapacity. V době zpracování SWOT analýzy za působení LP byly v tomto AD k dispozici dva pokoje, což bylo vyhodnoceno jako nedostačující. Navýšení kapacity azylového bydlení bylo jedním z cílů strategického plánu LP.

V první polovině roku 2011 bylo ze strany zastupitelstva města schváleno poskytnutí finanční dotace na poskytování sociálních služeb a rozšíření Azylového domu pro matky s dětmi v nových prostorách. Aktuálně má tedy tento azylový dům kapacitu 6 pokojů pro matky s dětmi a jsou vyčleněny také pokoje pro krizovou pomoc celým rodinám s dětmi (v současné době službu provozuje Armáda spásy, která činnost AD a dalších služeb převzala od organizace Cesta naděje).

Ze strany Agentury bylo v této záležitosti využito poradenství experta ASZ. Poradenství poskytoval také lokální konzultant, zajišťoval a vyjednával podporu u vedení města, za spolupráce s Agenturou byl cíl navýšení kapacity azylového bydlení zahrnut do strategického plánu a lokální konzultant doložil vhodnými argumenty potřeby daného opatření.

Shrnutí

- Během působení Agentury ve městě se podařilo stabilizovat síť sociálních služeb, zajistit potřebné rozšíření kapacit některých služeb v souladu s identifikovanými potřebami
- V Jirkově působí služby odborného poradenství, které má pod sebou MěÚSS (ambulantně i terénně přímo v SVL, dluhové poradenství, oddlužování, je zde nasmlouvaný také právník a mediátor)
- V rámci projektu ve spolupráci s ASZ byly rozšířeny kapacity terénního pracovníka pod MěÚSS
- Realizován byl také projekt Amare Roma, který se zaměřoval na projektové poradenství pro obyvatel SVL, na nácvik sociálních kompetencí, pomoc při jednání s úřady apod.
- Díky intervenci Agentury se podařilo rozšířit kapacitu azylového domu pro matky s dětmi

6. Projekty vzešlé z lokálního partnerství ve spolupráci s Agenturou

V rámci této kapitoly je uvedeno zhodnocení plánovaných či realizovaných projektů, které vzešly z lokálního partnerství a jejichž projektové žádosti vznikly ve spolupráci s lokálním konzultantem a dalšími expertními pracovníky Agentury.

Název projektu: Jirkov: **Sociální podnik a Město pro sociální podnikání**

Operační program: IOP 3.1 c (investiční na nákup vybavení firmy)

Operační program: OP LZZ - Sociální ekonomika, výzva č. 30 (návazný)

Žadatel: ONZA a.s. (Pomoc v nouzi o.p.s.)

Projekty byly úspěšně realizovány a v Jirkově v roce 2012 vznikla sociální firma, která dává nejen příležitost pro získání pracovního uplatnění sociálně znevýhodněným osobám na trhu práce, ale stala se také součástí systému dostupného zaměstnávání v Jirkově. Agentura při přípravě tohoto projektu poskytovala metodickou podporu a projektové poradenství, konzultace a zajišťovala přenos příkladů dobré praxe a zkušeností se zřizováním sociálního podniku v jiných městech. Agentura také prezentovala téma sociálního podnikání na konferenci, která se v Jirkově konala v únoru 2013.

Název projektu: **Amare Roma**

Operační program: OP LZZ

Žadatel: Oblastní Charita Most

Cílová skupina: Příslušníci sociálně vyloučených romských komunit.

Role LK: Nabídka sladění s běžícími aktivitami

V rámci tohoto projektu bylo dále poskytováno pracovní poradenství (klienti získávali sociální návyky, učili se psát životopis, probíhala také interní domácí příprava, bylo zjišťováno, jaké mají klienti skutečné potřeby apod.) a nácvik komunikačních a sociálních dovedností.

Agentura (a LK) v rámci realizace poskytovala konzultace, současně nabídla a koordinovala sladění aktivit projektu s již běžícími činnostmi organizace a komunitního (strategického) pánu.

Název projektu: **Terénní sociální práce v Jirkově**

Operační program: Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny (RVZRM), dotačního programu Podpora terénní práce 201

Žadatel: město Jirkov

Cílová skupina: Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit

Lokální konzultant zajistil zprostředkování informací o dotační výzvě a inicioval také

podání projektové žádosti s ohledem na zjištěnou potřebu rozšíření kapacit poskytování terénních služeb obyvatelům SVL. V rámci tvorby projektové žádosti poskytoval konzultace a následně žádost připomínkoval tak, aby prošla schválením.

Další projektové žádosti

Ve spolupráci s Agenturou byly dále realizovány projekty v oblasti prevence na rozšíření kamerového systému, rozšíření činnosti v nízkoprahu o taneční sál. V roce 2015 již město samostatně podávalo 3 projektové žádosti v oblasti prevence – výjezd s problematickou třídou, rozšíření kamerového systému o instalaci jedné další kamery a mobilní hřiště pro děti (skrze Armádu spásy). Od roku 2012 je potom každoročně pořádána jednodenní akce „Viděn v ulicích“. Úspěšně byl podán také projekt na asistenty prevence kriminality z dotačního titulu MV ČR.

Ve spolupráci s ASZ byl připraven také jeden projekt na podporu zaměstnanosti sociálně znevýhodněných osob na trhu práce, jehož cílem bylo motivovat, rekvalifikovat a následně zaměstnat vybrané účastníky projektu na dotovaných i nedotovaných místech. Agentura zde poskytovala metodickou podporu, projektové poradenství, konzultace. Tento projekt nazvaný „Jirkov dává šanci“ nebyl z důvodu politické vůle realizován a finančně podpořen.

7. Klíčové okamžiky intervence Agentury pro sociální začleňování v Jirkově

V rámci lokálního partnerství Agentura a lokální konzultant přinesli do sociálního začleňování zejména nová témata a otevřeli nové možnosti. Byl zajištěn přenos příkladů dobré praxe⁹ a projektové poradenství. Lokální konzultant plnil roli mediátora, koordinátora integračních politik, vyjednavče mezi některými subjekty (zejména politickou reprezentací).

Předmětem vzdálené podpory bylo ze strany Agentury zejména zajištění rozvoje systému dostupného bydlení, dále zajištění vzniku služeb NZDM v městské části Ervěnice a zajištění poradenství a podpory spolupráce mezi městy řešícími problematiku sociálního vyloučení a přenos příkladů dobré praxe.

V oblasti bydlení se za spolupráce města s Agenturou podařilo realizovat funkční systém dostupného bydlení. Agentura připomínkovala a spolupracovala s MěÚ na vytvoření zásad pro přidělování bytů a procházení systémem dostupného bydlení, poskytovala konzultace, přenos zkušeností. Agentura navíc přišla do obce zároveň se vznikem firmy Městská majetková, která se na systému dostupného bydlení podílí, v jehož rámci Agentura pomohla nastavit spolupráci mezi jednotlivými subjekty tak, aby bylo zajištěno efektivní fungování celého mechanismu.

Ředitel Agentury ve spolupráci s lokálním konzultantem dále požádal dopisem vedení města o vyjádření k záměru výstavby dalších bytů nižšího standardu v Březenci. ASZ argumentovala tak, že výstavba nového objektu v této lokalitě by výrazně zhoršila situaci lidí v Březenci a okolí a je též v přímém rozporu s memorandem uzavřeným mezi vedením města a Agenturou. Vedení města následně uvedlo, že si je vědomo protiintegračnímu charakteru záměru a tento nebyl realizován.

V Jirkově byl za spolupráce s ASZ zřízen sociální podnik ONZA a.s. V této záležitosti Agentura poskytovala metodickou podporu, projektové poradenství a zajišťovala přenos zkušeností a dobrých praxí. Zaměstnanci odboru sociálních věcí se zúčastnili semináře pořádaného Agenturou zaměřeného na téma sociální práce na obcích v souvislosti se sociální reformou. Spolu s kolegy z Litvínovské OSVaŠ sdíleli své zkušenosti a nápady na rozvíjení stávající náplně práce. Vzhledem k tomu, že zřízení sociálního podniku v Jirkově bylo považováno za příklad dobré praxe činnosti ASZ, Agentura realizaci tohoto opatření pozitivně prezentovala po celé České republice v rámci dalších měst, kde působila nebo působí, a město Jirkov tak získalo velmi kladné reference a ohlas.

Za působení lokálního partnerství byl ve spolupráci s ASZ připraven také jeden projekt na podporu zaměstnanosti sociálně znevýhodněných osob na trhu práce. Agentura zde prostřednictvím LK a dalších expertních pracovníků poskytovala metodickou podporu,

⁹ Například zprostředkování dotačních výzev v rámci operačních programů ESF a poskytování projektového poradenství (IOP a OP LZZ v rámci projektu sociální podnik a dále projekt Amare Roma (OP LZZ), možnosti v oblasti zaměstnanosti vedoucí k nastavení funkčního systému dostupného zaměstnávání, obdobně v oblasti bydlení a představení možností a příkladů dobré praxe se zaváděním systému dostupného bydlení atd.

projektové poradenství, konzultace a na základě svých zkušeností dávala doporučení. Tento projekt nazvaný „Jirkov dává šanci“, jehož cílem bylo motivovat, rekvalifikovat a následně zaměstnat vybrané účastníky projektu na dotovaných i nedotovaných místech nebyl z důvodu politické vůle a neochoty realizován a finančně podpořen.

Agentura v Jirkově poukázala na problém s nízkou motivací docházení dětí ze SVL do školek, přitom argumentovala tím, že v MŠ v Jirkově je dostatek míst. Jirkov se proto na základě identifikovaného problému v roce 2013 zapojil do mezinárodního projektu na nastavení aktivizace rodin a na motivaci docházení do MŠ. Vzhledem k tomu, že aktivita cílené podpory rodičů ze SVL ohledně jejich motivace přihlašovat děti do mateřských škol byla zajištěna skrze tento projekt realizovaný mimo činnost LP, Agentura se na tomto již dále neangažovala, nicméně LK byl se zástupci města v Londýně na odborném semináři pořádaném k výše zmíněném projektu za účelem získání dobrých zkušeností a praxi.

V Jirkově se podařilo zavést za působení Agentury asistenty prevence kriminality, přičemž Agentura zajišťovala skrze lokálního konzultanta poskytování metodické podpory projektového poradenství. Co se dalších opatření týče, ASZ konzultovala s členy LP v oblasti bezpečnosti a prevence realizaci a projektové žádosti ohledně dalších opatření, jakými byla například projektová žádost na kamerový systém, dovybavení a rozšíření činnosti NZDM, výjezd s jednou problematickou třídou a další. Ve spolupráci s ASZ a VOŠ Most proběhlo v Jirkově pilotní šetření pocitu bezpečnosti (2011). V rámci šetření bylo za pomoci Agentury vyjednáno a domluveno seznámení školy s Agenturou a její činností a následně byla učiněna dohoda spolupráce na realizaci analýzy pocitu bezpečí v Jirkově.

8. Život v SVL z pohledu jejich obyvatel

Rozhovory probíhaly v Jirkově s obyvateli lokalit Březenec a Ervěnice. Otázky byly strukturovány zejména dle témat (bydlení, bezpečnost, vzdělávání, volný čas, zaměstnání atd.). Jedním z cílů rozhovorů bylo zjistit, jaké jsou v současné době nejpalčivější problémy obyvatel sociálně vyloučené lokality, a také, zda se působení Agentury a zavedená sociální a integrační opatření nějakým způsobem promítla do života lidí žijících v blízkosti označené vyloučené lokality.

Většina respondentů nevěděla, že v posledních letech v jejich městě Agentura působila, zaznamenali však některé změny ze strany města (které byly ve skutečnosti realizovány ve spolupráci s ASZ). Jednalo se zejména o zahájení činnosti asistentů prevence kriminality, pořádání akce „Viděn v ulicích“, zahájení komunitních prací v lokalitě Březenec apod., které měly na obyvatele SVL dle jejich výpovědí největší dopad.

Téma bydlení a zaměstnanost

Obyvatelé lokality Březenec vyjádřili spokojenost s opravami, které zde proběhly (domy, úklid okolí domů, v bytech bylo zařízeno dálkové topení apod.). Někteří z dotázaných také potvrdili, že se zde zapojují do starosti o okolí a do úklidu. Obyvatelé zde byli obeznámeni s funkcí správce, se kterým spolupracují a komunikují v rámci komunitních prací, nebo když se řeší něco přes město. *„Ten úklid tady, to probíhá jednou za čas. Pan správce nám tu půjčuje náradí, a pak se tu seká tráva a sbírají odpadky a je to dobrý. Zapojujeme se všichni sousedi a město na to dohlíží.“* Někteří také věděli o činnosti správce. Co se týče lokality Mostecká (jeden dům), tak tam obyvatelé věděli, že probíhala nějaká výmalba, že bylo lidem poskytnuté náčiní a barvy a oni si to vymalovali.

Ceny za nájmy v městských bytech se pohybují okolo 2 500 – 3 000 za měsíc, což jsou pro sociálně vyloučené obyvatele vyhovující částky, se kterými jsou spokojeni.

Někteří oslovení také zaznamenali změny ohledně zvyšujícího se příchodu sociálně vyloučených obyvatel navracejících se z Anglie, kam v době boomu odešli za lepšími životními podmínkami před několika lety. Tento trend vnímají rodiče a děti i v rámci školy, kam přibývá integrovaných dětí, které se takto navrací.

Podle některých oslovených stojí za velkou migrací obyvatel Jirkova (nejen v rámci navracení se z Anglie) jejich zadluženost, jak uvádí jeden z dotázaných.

„Oni si myslí, že se distancují, že si pronajmou byt, neplatí, peníze si nechají, přestěhují se, tady dostanou nové půjčky a takhle je to pořád dokola. Vrací se na místa, která znají, kde by mohli překlenout tu dobu, aby se zase chytli.“

Většina oslovených práci neměla, a pokud obyvatelé SVL práci hledají, pak zejména skrze síť známých nebo na doporučení. Pokud pracují, tak muži jsou dělníci, často vyjíždí i do dolů do Mostu, ženy pracují jako uklízečky, na pomocných pracích apod.

Příklad popsala i jedna z oslovených respondentek, která pracuje jako uklízečka v domově důchodců. Podle jejího názoru lidé v Jirkově pracovat chtějí, a pokud příležitost a práci získají, snaží se ji také udržet, což samozřejmě ne vždy závisí pouze na nich, ale také na zaměstnavateli, jeho postoji k sociálně vyloučeným obyvatelům nebo na změnách na trhu práce. Podle této respondentky, 85 % lidí, kterým se podaří najít práci, si tuto práci také udrží, popřípadě pro ně není tak obtížné si najít dlouhodoběji další práci.

Téma vzdělávání a volný čas, sociální služby

Některé z dotázaných matek uvedly, že s nimi bylo jednáno ohledně docházení jejich dětí do školky (nevěděli však, že je to skrze mezinárodní projekt z Ústeckého kraje), a že nakonec jsou rády, že jejich děti do školky chodí (výpovědi se shodovaly v tom, že jakmile souhlasila jedna matka a dítě do školy přihlásila, udělaly tak i ostatní). Naopak někteří oslovení rodiče dětí ze SVL (zejména matky) vyjádřili špatnou zkušenost se školkami a další účast na formálním předškolním vzdělávání již odmítají. Jako důvod bylo uváděno ze strany respondentů to, že ve školkách nedostávají jejich děti potřebnou péči. Tento názor však lze vnímat spíše jako subjektivní pocit založený na tradicích romské kultury a na nedůvěře romských matek svěřovat své děti do cizí péče, přičemž zastávají názor, že rodina se o ně postará nejlépe, je schopna jim dát lásku a bezpečí a toho se podle nich dětem ve školce nedostává. Dle výpovědí je pro ně samozřejmě, že když už jsou s malými dětmi doma, navaří pro všechny členy rodiny, a děti se tak nemusí stravovat ve školkách a školách. Když se tyto důvody „proti“ sečtou, není z pohledu romských matek potřebné ani vhodné děti do školek posílat.

Co se volnočasových aktivit týče, děti ze SVL dochází do NZDM Fontána a s klubem jsou spokojeny (oslovené děti s rodiči zmínily za oblíbené například práci s počítači, hry a kvízy, rodiče byli rádi za možnost doučování, že si tam děti aspoň udělají úkoly).

Někteří oslovení potvrdili znalost působení některých sociálních služeb (odborné poradenství, SAS apod.), přičemž uváděli, že mají s těmito službami osobní zkušenost, neboť je podle nich lepší obrátit se v případě tíživé životní situace na sociální služby, které buďto sami znají, nebo jim je doporučí komunita, než na „úředníky“ a „sociálku“.

Téma bezpečnost

Z toho, co bylo v oblasti bezpečnosti ze strany Agentury realizováno, na dotázané obyvatele měli největší dopad zřejmě asistenti prevence kriminality, jejichž činnost tyto lidé zaznamenali a hodnotili ji jako spíše užitečnou s ohledem na to, že ani tyto pracovníci nedokáží vyřešit všechny problémy, které se sociálně vyloučenými obyvateli mnohdy souvisí.

Mnohými oslovenými byla často zmiňována také akce města „Viděn v ulicích“ (tento název však oslovení většinou explicitně neznali). Průběh programu popsala i jedna z oslovených respondentek, která tuto akci hodnotila velmi pozitivně a rozhodně by na ni

s dětmi přišla i příště. O její realizaci se dozvěděla od kamarádky (jednalo se o akci v červnu v roce 2014, která se konala v prostorách ZŠ v Nerudově ulici). Zejména kladně hodnotila to, že se od pracovníků města dozvěděla více informací k možnosti pobírat nepojistné sociální dávky a spoustu aktivit a stanovišť pro děti, kde mohly získat různé sladkosti a drobné odměny, zúčastnily se skákání přes švihadlo nebo házení na cíl. „*Konalo se to tam na Nerudovce, tak jsme se tam zašli s dětma podívat, bylo tam plno lidí, Romů i bílých a bylo to celé odpoledne, pro děcka tam byly nějaké soutěže a atrakce. Mě i dětem se to líbilo, byla tam pohoda, jestli to bude příští rok zase, tak asi půjdeme.*“

Shrnutí

- Obyvatelé lokality Březanec vyjádřily spokojenost s opravami, které zde proběhly, někteří z dotázaných také potvrdili, že se zde zapojují do péče o okolí a do úklidu
- Někteří oslovení zaznamenali změny ohledně zvyšujícího se příchodu sociálně vyloučených obyvatel navracejících se z Anglie
- Většina oslovených práci neměla, a pokud obyvatelé SVL práci hledají, pak zejména skrze síť známých nebo na doporučení, pro muže je časté vyjíždět do dolů v Mostě
- Někteří oslovení rodiče dětí ze SVL vyjádřili špatnou zkušenost se školkami a další účast na formálním předškolním vzdělávání již odmítají. U některých se naopak skrze projekt podařilo k docházení do MŠ namotivovat.
- Co se volnočasových aktivit týče, děti ze SVL dochází do NZDM Fontána a s klubem jsou spokojeny
- Obyvatelé SVL zaznamenali činnost asistentů prevence kriminality, jejichž aktivitu tito lidé hodnotili jako spíše užitečnou
- Mnozí z oslovených se účastnili městské akce „Viděn v ulicích“ nebo o ni alespoň slyšeli od známých; pokud se akce účastnili, byli spokojeni a přišli by příště znovu

9. Případová studie – systém prostupného bydlení

Bytová politika a systém prostupného bydlení se v Jirkově začal rozvíjet zejména od konce roku 2010, kdy v obci začala působit Agentura pro sociální začleňování a současně ve městě převzala kontrolu nad bytovou situací nově vzniklá soukromá firma Městská majetková. Následně se v letech 2011 a 2012 začal vytvářet návrh vzniku systému prostupného bydlení v Jirkově a efektivní způsob využití městských bytů. Hlavními aktéry realizace systému prostupného bydlení byli v Jirkově zejména soukromá osoba Městská majetková Jirkov a dále odbor sociálních věcí a školství při MěÚ Jirkov. Počátečním krokem pro fungující systém prostupného bydlení bylo navázání spolupráce mezi zmíněnými dvěma subjekty. Městská majetková řešila spíše jak tento koncept věcně uchopit a sestavit tak, aby fungoval, město (OSVaŠ MěÚ Jirkov) komunikovalo a spolupracovalo v této věci s Agenturou.

V roce 2012 byly sepsány Zásady přidělování bytů v rámci prostupného bydlení, které Agentura připomínkovala a konzultovala. Zásady obsahují dvě části, přičemž každý z dvou klíčových subjektů systému (Městská majetková a OSVaŠ MěÚ Jirkov) se podílel na zpracování jiné části. Na tvorbě směrnice a náležitostí týkajících se uzavření a ukončení smlouvy s žadatelem o zařazení do prostupného bydlení se podílela městská majetková, formulář pro zařazení do prostupného bydlení, který musí žadatel vyplnit, zpracovával OSVaŠ MěÚ Jirkov. V praxi to tedy funguje tak, že na OSPOD přijde návrh žadatele, který by mohl splňovat požadovaná kritéria. Na základě toho se potom žadatelé schvalují, z čehož vyplývá doporučení pro bytovou komisi, která doporučení předá radě města. Klientům současně s dluhy a s přípravou na samostatné bydlení pomáhá sociální poradna.

Níže je uveden princip fungování systému prostupného bydlení a přidělování bytů a náležitosti, které obsahuje žádost o zařazení do prostupného bydlení tak, jak to vyplývá ze Zásad pro přidělování bytů v rámci prostupného bydlení, které byly formulovány a vydány s účinností od 1. listopadu 2012. Nová pravidla pro přidělování bytů v rámci systému prostupného bydlení byla formulována ve spolupráci s Agenturou, které je připomínkovala, dávala doporučení a poskytovala metodickou podporu.

Zásady pro přidělování bytů v rámci prostupného bydlení a náležitosti žádosti o zařazení do prostupného bydlení

Žádost o zařazení do prostupného bydlení si může podat občan, který je přihlášen k trvalému pobytu v Jirkově. Podání žádosti probíhá prostřednictvím odboru sociálních věcí a školství na MěÚ Jirkov. Před jednáním bytové komise je žadatel kontaktován koordinátorem prostupného bydlení k aktualizaci žádosti a souvisejících dokumentů.

Koordinátor prostupného bydlení následně zpracovává hodnotící zprávu pro jednání bytové komise. Bytová komise na základě předložených materiálů doporučuje Radě města přidělení tréninkového bydlení. V případě, že je žadatel v rámci prostupného bydlení vybrán

do tréninkového bydlení, zavazuje se k intenzivní spolupráci s OSVaŠ MěÚ Jirkov a dalšími organizacemi poskytujícími sociální služby při řešení nepříznivé sociální situace.

Nájemní smlouva tréninkového bydlení se uzavírá na dobu určitou, nejdéle však na jeden rok. V případě, že spolupráce v rámci tréninkového bydlení probíhá dle uzavřené nájemní smlouvy a klient spolupracuje s výše uvedenými subjekty při řešení své nepříznivé životní situace, koordinátor dostupného bydlení připraví hodnotící zprávou o spolupráci pro jednání bytové komise a následně jednání Rady města. Bytová jednotka tréninkového bydlení může po uplynutí jednoho roku přejít z nájemního tréninkového bydlení do dlouhodobého nájemního bydlení na dobu neurčitou, popřípadě může být po zvážení všech okolností z bytového fondu přidělen jiný byt určený k dostupnému bydlení. Cílem doprovodné sociální práce s klientem je kontrola, využívání a rozvíjení sociálních dovedností, které klient získal během intenzivní spolupráce v tréninkovém bydlení.

V žádosti o zařazení do dostupného bydlení žadatel vyplňuje své osobní údaje, dále ostatní osoby, které s ním trvale žijí ve společné domácnosti, současnou podobu bydlení a důvody vedoucí k podání žádosti o zařazení do dostupného bydlení. Dále jsou vyplňovány údaje o případném zadlužení (je vyžadováno potvrzení o bezdlužnosti vůči městu Jirkov a dalším organizacím, Městské majetkové správě, Úřadu práce Jirkov) a o případné formě splácení těchto dluhů, o případných přestupcích. Je uváděna případná spolupráce s OSVaŠ MěÚ Jirkov či dalšími subjekty, jako je např. sociální poradna při Městském ústavu sociálních služeb nebo další neziskové organizace. Žadatel uvádí také současnou formu zaměstnání a případné pobírané sociální dávky, zdravotní či jiná znevýhodnění.

Jednotlivé stupně systému dostupného bydlení

Prvním stupněm dostupného bydlení v Jirkově je městská nocležna, která poskytuje možnost přenocování osobám bez přístřeší, nabízí hygienické zázemí. Dále je zahrnuta městská ubytovna pro osoby bez přístřeší, která poskytuje ubytování, hygienické zázemí a možnost přípravy jídla či praní prádla. Třetím zařízením v prvním stupni dostupného bydlení je azylový dům a krizový byt pro matky s dětmi, který poskytuje v rámci registrované sociální služby bydlení, odborné poradenství a sociálně aktivizační služby rodinám s dětmi.

Druhým stupněm je tréninkový byt nacházející se v ubytovně Jirkov, který umožňuje nácvik samostatného bydlení osobám bez přístřeší, které dosud žily na ubytovně a jsou motivovány k řešení své sociální situace. S klienty zde spolupracuje sociální poradna při Městském ústavu sociálních služeb. Služba poskytuje terénní programy klientům tréninkového a nájemného bydlení.

Třetím stupněm jsou nájemní byty na zkušební dobu, které jsou přidělovány na doporučení OSVaŠ MěÚ Jirkov těm klientům, kteří aktivně spolupracují na řešení své sociální situace. Pokud se klient v rámci roční zkušební doby osvědčí, je s ním sepsána běžná nájemní smlouva na dobu neurčitou. Město se snaží na tyto účely sociálního bydlení vyčlenit alespoň 2 byty ročně, čemuž odpovídá i potřeba a poptávka po zařazení do systému dostupného bydlení.

Příklad z praxe

V rámci systému dostupného bydlení se v Jirkově již podařilo úspěšně projít 4 lidem. Všichni z nich měli pracovní smlouvu formou služeb u města v sociálním podniku ONZA apod. Nájem si tedy samostatně hradí z příjmu a zaměstnání si udržují dlouhodobě a stabilně.

Udržitelnost bydlení

Podle oslovených expertů je takto nastavený systém dostupného bydlení dlouhodoběji udržitelný. Velkou výhodou Jirkova je, že všechny formy bydlení na jednotlivých stupních spadají pod město (popřípadě Městskou majetkovou Jirkov), a město tak nad nimi má plnou kontrolu (nehrozí tedy riziko nejistoty ohledně spolupráce se soukromými osobami nebo sociálními službami, kde může být činnost zařízení ohrožena nezajištěním finančních prostředků na provoz). Dalším důvodem je to, že systém se v praxi osvědčil a počet bytů přesně odpovídá poptávce po zařazení do systému dostupného bydlení. Spolupráce mezi Městskou majetkovou a OSVaŠ MěÚ Jirkov je nastavena poměrně dobře, přístup klientů je garantován službou sociální poradny. Pravidla dostupného bydlení, včetně náležitostí žádosti o zařazení do systému, jsou podrobně uvedena v Zásadách pro přidělování bytů v rámci dostupného bydlení, která za tímto účelem vznikla. Zavedený systém lze tedy hodnotit nejen jako úspěšný a funkční, ale také udržitelný.

„Myslím, že to udržitelné je, větší množství bytů by asi už problém, ale teď jak je to nastavené, to funguje dobře. Obecně máme ročně asi 300 žádostí, které musíme současně řešit, přičemž ročně můžeme přidělit 10 – 15 městských bytů, a z toho jsou ty dva byty sociální na dostupné bydlení.“

10. Závěrečné shrnutí a doporučení

Iniciativa pro přihlášení města ke spolupráci s Agenturou pocházela zejména od vedení města, od pracovníků odboru sociálních věcí a školství a také od neziskové organizace Člověk v tísni. Zájem na spolupráci s Agenturou tak měli v Jirkově jak zástupci politické reprezentace, tak úřednického aparátu i neziskové sféry, což bylo prvotním předpokladem dobré spolupráce v rámci LP i předpokladem aktivního naplňování vytyčených cílů v oblasti sociálního začleňování.

Jako komplikované se ukázalo to, že ve stejnou chvíli, kdy bylo ustanoveno lokální partnerství, rozjelo se i komunitní plánování a docházelo k dublování některých činností. Tyto dva procesy se proto následně sloučily a v rámci každé pracovní skupiny se řešili priority komunitního plánu i priority dle Agentury, které byly většinou shodné. Sloučené procesy strategického a komunitního plánování zůstaly zachovány i po odchodu Agentury.

Agentura přinesla do Jirkova ohledně sociálního začleňování nová témata a otevřela nové možnosti. Zajistila přenos dobré praxe a projektové poradenství. Lokální konzultant byl pozitivně ze strany některých partnerů vnímán s ohledem na jeho roli mediátora, koordinátora integračních politik, vyjednače mezi některými subjekty. Negativní hodnocení zaznívalo spíše ze strany některých neziskových organizací, neboť nevhodně vnímaly prolínání a kopírování činností komunitního a strategického plánování.

Agenda spojená s vedením lokálního partnerství byla po odchodu ASZ v roce 2013 předána odboru sociálních věcí a školství, přičemž bylo zajištěno její zaštitění koordinátorem sociálních politik. Oblast sociálního začleňování i nadále tvoří třetí pilíř Komunitního plánu města Jirkov. Město navázalo s Agenturou po jejím odchodu další spolupráci formou vzdálené podpory. Snahou města bylo získat i koordinovaný přístup, nicméně právě sloučení aktivit v rámci strategického a komunitního plánování se stalo důvodem, proč tato forma spolupráce nebude mezi Jirkovem a ASZ od roku 2016 navázána.

V Jirkově lze situaci ohledně přístupu k řešení sociální problematiky vnímat spíše pozitivně a aktivně, nicméně bylo by potřebné navázat efektivnější komunikaci navzájem mezi úřednickým aparátem a vedením města. V některých případech by bylo potřebné ze strany jednotlivých subjektů vyvinout větší úsilí při vyjednávání s politickou reprezentací týkající se potřebnosti realizace některých projektů a zajištění ze strany vedení města prostřednictvím finanční podpory na jejich zavedení.

Výrazným úspěchem bylo v Jirkově za spolupráce s Agenturou zejména zavedení fungujícího systému prostupného bydlení se všemi jeho stupni a navázanou spoluprací mezi zainteresovanými subjekty, nastavení komunitní práce včetně zapojení samotných obyvatel SVL do oprav a úklidu domů a jejich okolí, dále zřízení sociálního podniku a zavedení funkčního systému prostupného zaměstnávání. Povedlo se také zajistit činnost asistentů prevence kriminality a projekty ve spolupráci se základními školami, zejména na podporu motivace rodičů přihlašovat děti do mateřských škol.

V rámci myšlenky lokálního partnerství prostřednictvím komunitního plánování a postupného dalšího vývoje optimalizace situace sociálního vyloučení v Jirkově se doporučuje následující:

- Zachovat a rozvíjet systém prostupného bydlení s ohledem na možné zapojení dalších subjektů, které by mohly poskytovat bydlení v jednotlivých stupních. Ze strany města by mělo dojít k vyčlenění více sociálních bytů vzhledem ke stoupající poptávce po zařazení do systému a zhoršující se bytové situaci některých sociálně vyloučených obyvatel.
- Nastavit efektivní komunikaci mezi vedením města, politickým a úřednickým aparátem a neziskovými organizacemi s ohledem na vyjednávání a prosazování realizace některých klíčových opatření inkluzivní politiky a zajištění financí a podpory vedení města na jejich realizaci.
- Efektivní komunikace, osvětová činnost a propagační kampaň by měla směřovat také k veřejnosti, která nemusí vždy praktiky a postupy Agentury chápat, stejně tak význam a důležitost zaváděných opatření, neboť aktuálně zůstává činnost v rámci integračních politik z pohledu široké veřejnosti nepochopena, což by v budoucnu mohlo vést ke snižující se toleranci vůči sociálně vyloučeným obyvatelům.
- Měla by být zachována stávající síť sociálních služeb s ohledem na možné rozšíření terénních programů pro sociálně vyloučené obyvatele, také s ohledem na potenciálně se rozvíjející systém prostupného bydlení a zajištění doprovodných služeb nácviku samostatného bydlení.
- I nadále pořádat akci „Viděn v ulicích“ nebo jiné podobné, které se mezi obyvateli velmi osvědčily a napomáhají ke zlepšování situace ohledně podpory občanského soužití, neboť tyto akce jsou pořádány pro všechny obyvatele Jirkova.
- Zvážit zavedení samostatné funkce projektové manažerky pro oblast sociálního začleňování a realizace projektů v rámci prevence a integrační politiky. Tento pracovník se v některých městech velmi osvědčil zvláště v případech, kdy byla ukončena spolupráce s Agenturou a prostřednictvím tohoto pracovníka byla zajištěna kontinuita poskytování projektového poradenství, monitorování dotačních výzev a konzultace týkajících se projektových žádostí i s dalšími subjekty (jako například školami, policií a dalšími).

Doporučení pro Agenturu vyplývající z její spolupráce s městem Jirkov:

V rámci nastavování platformy LP a komunikace mezi jednotlivými subjekty se Agentuře doporučuje více aktivity věnovat na oblast vyjednání efektivní komunikace mezi politickým a úřednickým aparátem. Zejména s ohledem na politickou reprezentaci, která je klíčová pro schválení mnoha plánovaných opatření na podporu integrace, se doporučuje zajišťovat přenos více informací o plánovaných opatřeních, s důrazem na vysvětlení přínosů opatření nejen vzhledem k sociálně vyloučeným obyvatelům, ale všeobecně vzhledem ke zlepšování klimatu a pocitu bezpečí ve městě. Vhodným argumentem pro politický aparát je také přenos zkušeností z jiných měst a příklady dobré praxe, vysvětlení, jak opatření fungují v praxi, jaký pozitivní dopad mohou mít, jaké jsou požadavky a co lze očekávat. Jak bylo zmíněno přímo oslovenými členy původního LP, ze strany ASZ se vyžaduje více aktivity ohledně vyjednávání mezi politickou reprezentací města a ostatními subjekty, vysvětlování přínosů a smyslu zaváděných mechanismů a opatření.

Co se komunikace týče, ASZ by se měla zaměřit také na zajištění navázání efektivnější komunikaci navzájem mezi úřednickým aparátem a vedením města, stejně tak s neziskovými organizacemi a společně hledat taková řešení, která by zajistila podporu všech subjektů a tedy i vhodné podmínky pro realizaci a postupnou optimalizaci situace sociálního vyloučení ve městě.

Dále se doporučuje činnost Agentury ve spolupráci s obcemi zaměřit také více na zprostředkování podrobnějších informací o činnosti Agentury, problematice sociálního vyloučení a možných řešení směrem k široké veřejnosti, která nemusí být vždy některým praktikám integrační politiky nakloněna. Přitom je však podpora i z její strany velmi důležitá. Obdobně by přínosy zaváděných mechanismů ze strany Agentury měly být pozitivně a účelně prezentovány i mezi další subjekty (které nemusí být například členy LP, nicméně v dané obci představují klíčové partnery v otázce sociální integrace, poskytování služeb sociálně vyloučeným obyvatelům), jako jsou například neziskové organizace, některá vzdělávací zařízení atd.

Seznam zkratek

APK	Asistent prevence kriminality
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
ČR	Česká republika
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
IOP	Integrovaný operační program
LK	Lokální konzultant
LP	Lokální partnerství
MěÚ	Městský úřad
MěÚSS	Městský ústav sociálních služeb
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MŠ	Mateřská škola
NNO	Nestátní nezisková organizace
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OCSS	Obrnické centrum sociálních služeb
OP LZZ	Operační program lidské zdroje a zaměstnanost
OP VK	Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost
OSVaŠ	Odbor sociálních věcí a školství
PS	Pracovní skupina
SAS	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
TP	Terénní programy
ÚP	Úřad práce
VPP	Veřejně prospěšné práce
VS	Veřejná služba
ZŠ	Základní škola

Literatura

Akční plán lokálního partnerství Města Jirkov, 2013-2014

Aktualizace komunitního plánu města Jirkova, 2015-2017

Analýza fungování existujících „sociálních ubytoven“ a návrhy řešení bytových potřeb nízkopříjmových skupin obyvatel s využitím těchto zařízení jako součásti systému sociálního bydlení. Lokalita Jirkov, 2012

Evaluační zprava lokality Jirkov, 2012

Podpora zaměstnanosti - Sociální firma ONZA a.s. Jirkov

Situační analýza města Jirkov

Strategický plán lokálního partnerství Jirkov